

13η Διδακτική Ενότητα Η ηθική αρετή και η ηθική πράξη

**Κείμενο αναφοράς: Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β
1.5-8, 1103b2-25**

Ετυμολογικά και ομόρριζα στη νέα ελληνική

• **μαρτυρεῖ < μαρτυρέω-ω:** αμάρτυρος, μάρτυρας, μαρτυρία, μαρτυρίαρχος, μαρτυρικός, μαρτύριο.

• **γινόμενον < γί(γ)νομαι (< γι-, ενεστωτικός αναδιπλασιασμός + θ. γεν-, με συγκοπή γν- + -ομαι. θ. γεν-, γον-, γεν + πρόσφυμα -ε- > γενη-):** αγενής, άγονος, απόγονος, γενεά, γενέθλια, γενέθλιος, γενέτειρα, γένος, γηγενής, γόνος, γυνή, εγγονός, μονογενής, νεογνό, πρωτόγονος.

• **πόλειςιν < πόλις:** αντιπολίτευση, απολίτιστος, διαπολιτισμικός, κοινοπολιτεία, κομμόπολη, μεταπολίτευση, πολιούχος, πολιτεία, πολιτειακός, πολιτευτής, πολίτης, πολιτικάντης, πολιτικολογία, πολιτικοποίηση, πολιτικός, πολιτισμικός, πολιτισμός, συμπολίτης.

• **νομοθέται < νόμος + τίθημι (θ. θη-, θε-):** αδιαθεσία, αντίθετος, απόθεμα, αποθηκάριος, αποθήκη, διάθεση, διαθήκη, έκθεμα, έκθεση, εκθέτης, έκθετος, εμπρόθετος, επίθεση, επιθετικός, θέμα, θεμέλιο, θεμελιώδης, θέση, θεσμός, θετός, θήκη, καταθέτης, νοθεσία, παράθεμα, παράθεση, παρακαταθήκη, πρόσθετος, σύνθεση, συνθετικός, σύνθετος, συνθήκη, τοποθεσία, υιοθεσία, υπερθετικός, υποθετικός.

• **ἐθίζοντες < ἐθίζω < ἔθος:** εθιμικός, έθιμο, εθισμένος, εθισμός, έθος, ηθικός, ήθος.

• **ποιούσιν < ποιέω-ω:** ποίηση, ποιητής, ποιήτρια, ποιητικός, ποιητική (τέχνη), προσποίηση, προσποιητός, μεταποίηση, μεταποιησιμος, παραποίηση, περιποίηση, περιποιητικός, αποποίηση, εκποίηση, αντιποίηση, αχειροποίητος.

• **ἐστίν < εἰμί (ρ. ἐσ-, μι- κατάληξη· με αφομοίωση > ἐμ-μί· με απλοποίηση και αντέκταση > εἰμί):** ανούσιος, απόν, απουσία, εξουσία, εξουσιαστικός, επουσιώδης, εσθλός, ετυμολογία, ετυμολογικός, έτυμον, ομοούσιος, ον, οντολογία, οντολογικός, όντως, ουσία, ουσιαστικός, ουσιώδης, (το) παρόν, παρουσία, παρουσιαστικό, περιουσία, περιουσιακός, περιούσιος, τωόντι.

• **ἀμαρτάνουσιν < ἀμαρτάνω:** αμάρτημα, αμαρτία, αμαρτωλός, αναμάρτητος.

• **διαφέρει < διὰ + φέρω (θ. φέρ-, φορ-, φαρ-, φωρ-, φρ-, οἰ-, ἐνεκ-, ἐνοκ-, ἐνκ- > ἐγκ-):** αδιάφορος, αμφορέας, αναφορικός, ασύμφορος, διαφορετικός, διάφορος, διένεξη, διηνεκής, δίφρος, πολύφερνη, πρόσφορος, συνεισφορά, φαρέτρα, φερέγγυος, φορά, φόρα, φόρος, φωριαμός.

• **φθείρεται < φθείρομαι:** αδιάφθορος, άφθαρτος, διαφθορά, διαφθορέας, παραφθορά, φθαρμένος, φθαρτός, φθειρίαση, φθορά, φθοροποιός, ψυχοφθόρος.

• **κιθαρίζειν < κιθαρίζω < ή κίθαρις, -ιος + -ίζω > κιθαρίδ-j-ω):** κιθάρα, κιθαρισμός, κιθαρίστας, κιθαριστής, κιθαρωδός.

• **οἰκοδομεῖν < οἰκοδόμος < οἶκος + δέμω:** αδόμητος, ανοικοδόμηση, δομή, δομικός, οικοδομή, οικοδόμηση, οικοδομικός, οικοδόμος.

• **εἶχεν, ἔχει < ἔχω (θ. σεχ-, ἐχ-, σχ-, σχε-, σχη-):** ανάδοχος, ανακωχή, αποχή, άσχετος, διαδοχικός, δικαιούχος, διπλωματούχος, ένοχος, έξη, έξής, έξοχή, εποχή, εσοχή, ευεξία, εχεμύθεια, ηνίοχος, κατεχόμενα, κατοχή, κατοχικός, καχεκτικός, καχεξία, κληρονομία, μειονεξία, μέτοχος, οχυρός, παροχή, πάροχος, περιέκτης, περιεκτικός, περιοχή, πλεονεξία, προνομιούχος, ραβδούχος, σκηπτούχος, συνοχή, συνταξιούχος, σχεδόν, σχέση, σχετικός, σχήμα, σχολείο, υπεροχή.

• **ἔδει, δεῖ < δεῖ:** δέον, δεόντως, δεοντολογία, δεοντολογικός, δέηση, δεητικός, αδέητος, ενδεής, ένδεια.

• **διδάξοντος < διδάσκω (< ρ. δα-, δακ-, + πρόσφυμα σκ-, + ενεστωτικός αναδιπλασιασμός δι-):** αδίδακτο, δίδαγμα, διδακτήριο, διδάκτορας, διδακτορικό, διδακτός, διδασκαλείο, διδασκαλία, διδασκαλικός, διδάσκαλος.

• **πράττοντες < πράττω (θ. πραγ- + j + -ω):** απράγμων, άπραγος, άπρακτος, εισπρακτικός, πολυπράγμων, πράγμα, πραγματικός, πραγματοποίηση, πρακτέος, πρακτικός, πράκτορας, πράξη, πραξικόπημα, σύμπραξη.

• **συναλλάγμασι < σὺν + ἀλλάττω (ρ. ἀλλ- + ἄγ- + j + -ω):** αλλαγή, άλλαγμα, αλλαξιά, αλλαξοπιστία, απαλλαγή, εναλλαγή, μισαλλόδοξος, παραλλαγή, συναλλαγή, συνάλλαγμα, συνδιαλλαγή.

• **γινόμεθα < γί(γ)νομαι (< γι-, ενεστωτικός αναδιπλασιασμός + θ. γεν-, με συγκοπή γν- + -ομαι. θ. γεν-, γον-, γεν + πρόσφυμα -ε- > γενη-):** γενεά, γενέθλιος, γένεση, γενέτειρα, γένος, γηγενής, γονίδιο, γονιός, γόνος, γυνή, διγενής, εγγονός, ενδογενής, εξωγενής, ευγενής, ευγενικός, νεογνό, πολυγονία, πρωτόγονος.

• **ἐθιζόμενοι < ἐθίζομαι < ἔθος (θ. ἐθ- + ίδ- + j- + -ω):** εθιμικός, έθιμο, εθιμοτυπία, εθιμοτυπικός, εθισμένος, εθισμός, έθος, ήθος.

• **φοβεῖσθαι < φοβέω-ω < φόβος < φέβομαι:** αφοβία, άφοβος, εκφόβηση, εκφόβιση, έμφοβος, επίφοβος, φόβητρο, φοβία, φοβικός, φοβισμένος, φόβος.

• **θαρρεῖν < θάρσος ή θάρρος:** αποθάρρυνση, θαρραλέος, θαρρετά, θαρρετός, θάρρος, ξεθάρρεμα.

• **δειλοὶ < δειλιάω-ω:** δειλά, δειλία, δειλίασμα, δειλός.

• **ἐπιθυμίας < ἐπὶ + θυμός:** απροθυμία, απρόθυμος, εύθυμος, θυμηδία, θυμικός, θυμοειδής, θυμός, θυμόσοφος, λιποθυμία, οξύθυμος, προθυμία, πρόθυμος.

• **ὀργὰς < ὀργή:** ανοργασμικός, εξοργιστικός, οργασμικός, οργασμός, οργιαστικός, όργιο.

• **ἀναστρέφεσθαι < ἀναστρέφομαι < ἀνὰ + στρέφομαι (θ. στρέφ-, στράφ-, στρόφ-):** αναστρέψμιος, αναστροφή, αναστροφικός, ανάστροφος, αναστρόφως, αντιστροφή, αντίστροφος, αποστροφή, απόστροφος, διαστρέβλωση, διάστρεμμα, διαστροφή, διαστροφικός, επιστρεφόμενα, ευστροφία, εύστροφος, καταστροφή, μεταστροφή, περιστροφή, περίστροφο, στραβισμός, στραβός, στρεβλός, στρέμμα,

στρεπτός, στρεψόδικος, στριφογύρισμα, στριφτός, στρίφωμα, στρίψιμο, στροβίλισμα, στρόβιλος, στροφή, στρόφιγγα.

• **ἀποδιδόναι < ἀπό + δίδωμι (ενεστωτικός αναδιπλασιασμός δι- + δω- + μι. θ. δω-, δο-):** αιμοδότης, αναμεταδότης, ανένδοτος, απόδοση, αποδοτικός, δόσιμο, δότης, δώρο, δωσιδικία, εκδοτικός, επίδομα, επιδοτικός, καταδότης, μειοδότης, μεταδοτικός, ξέδομα, παραδοτέος, πληροφοριοδότης, τροφοδότης.

• **ἀκολουθοῦσιν < ἀκολουθέω-ω < ἀ- (αθροιστ.) + κέλευθος = δρόμος):** ακολούθημα, ακολούθηση, ακολουθία, ακόλουθος, ανακόλουθος, εξακολουθητικός, επακολουθήμα, παρακολουθήση.

• **νέων < νέος:** νεαρός, νεογέννητος, νεογνό, νεόδητος, νεοελληνικός, νεόκοπος, νεολαία, νεόπλουτος, νεοσσός, νεότητα, νιότη.